

Dimitrij – Mitja Jerič

**VODIČ
PO POTEH SLOVENSKIH
PARTIZANSKIH BOLNIŠNIC
POD SNEŽNIKOM**

Logatec, 2009

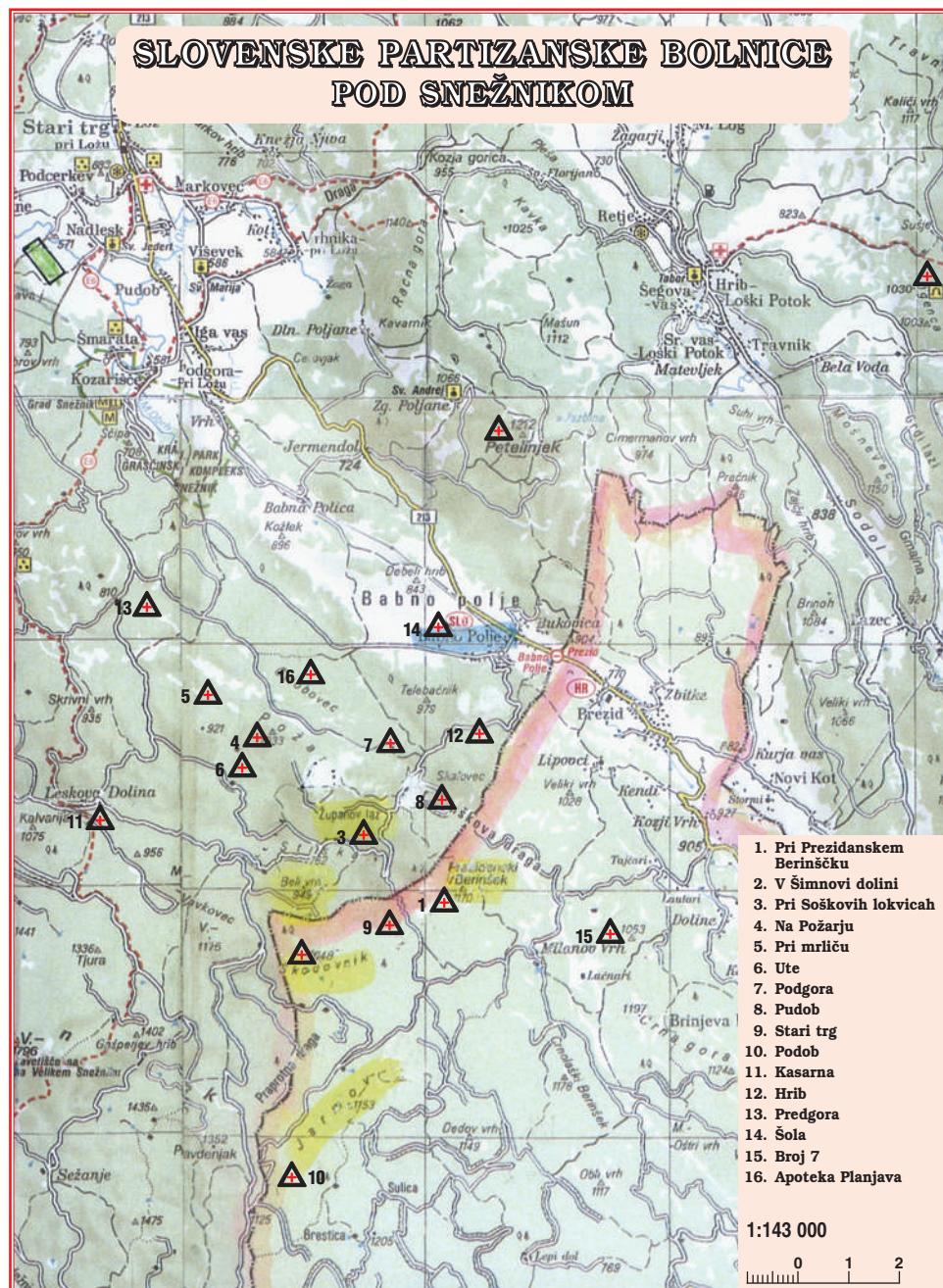
CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

355.72(497.471)"1941/1945"

JERIČ, Dimitrij

Vodič po potekh slovenskih partizanskih bolnišnic pod Snežnikom /
[[besedilo in] izdelava skic] Dimitrij-Mitja Jerič ; [fotografsko
gradivo Jože Omerzu]. - Logatec : samozal., 2009

246003712

Partizanske bolnišnice pod Snežnikom

**a/ na slovenski strani
meje:**

3. Pri Soškovich lokvicah
4. Na Požarju
5. Pri mrliču
6. Ute
7. Podgora
8. Pudob
11. Kasarna
12. Hrib
13. Predgora
14. Šola
16. Apoteka Planjava

**b/ na hrvaški strani
meje:**

1. Pri Prezidanskem Berinščku
2. V Šimnovi dolini
9. Stari trg
10. Podob
15. Broj 7

Predgovor

Na Notranjskem so se med drugo svetovno vojno odvijali težki boji partizanskih enot z nacifašističnimi okupatorji in njihovim domačimi pomagači, ki so zahtevali tudi sanitetno oskrbo. Ta se je razvila v težko prehodnih gozdovih pod Snežnikom, kjer so bile partizanske bolnišnice tako dobro skrite, da večine sovražnik ni nikoli odkril. Snežniški gozdovi so borcem in ranjencem nudili varno zavetje. Kljub težkim življenjskim pogojem so partizanska iznajdljivost, vzdržljivost in genialna improvizacija človeškega duha reševale hude težave. Izjemna skrb za nemočne ranjence je občudovanja vredna prispodoba humanizma partizanskega zdravstva.

Leta tečejo. Tisti, ki še vedo, kje so bile te bolnišnice, počasi umirajo. Da ne bi pozabili krajev in dogodkov povezanih z njimi, naj kot pomnik ostane ta skromni vodič s seznamom bolnišnic. Vodič partizanskih bolnišnic pod Snežnikom posvečam vsem ranjencem, osebju, pa tudi prebivalcem Babne police, Babnega polja, Prezida in drugih krajev, ter organizacijam OF slovenskega naroda, ZMS, AFŽ, RK in partizanskim enotam, ki so bolnišnice oskrbovali in varovali.

Ob izidu tega skromnega vodiča se zahvaljujem vsem, ki so mi pomagali pri njegovem nastajanju, me vzpodbujali, mi posredovali dokumente in osebno pokazali kraje bolnišnic.

Še posebej se zahvaljujem ing. gozdarstva Janezu Antončiču, Martinu Hvali, Tonetu Premku in dipl. gozdarskemu ing. Jožetu Omerzuju za pomoč pri delu.

Hvala tudi Ladici Štritof in profesorju Tonetu Avscu, ki sta v imenu borcev Notranjskega oddala dala pobudo za to knjižico.

Dimitrij – Mitja Jerič

Kratka kronika delovanja snežniških partizanskih bolnišnic na Notranjskem

Pred italijansko roško ofenzivo je v letu 1942 na področju med Loško dolino in Loškim potokom delovala ena prvih partizanskih bolnišnic na Notranjskem. Ustanovljena je bila junija 1942 na Petelinjeku. Kasneje se je morala zaradi bližajoče velike italijanske ofenzive preseliti na Ogenco in ranjence skriti v bližnjo kraško jamo v bližini Loškega potoka.

Zaradi izdaje so enote sardinskih grenadirjev skrivališče odkrile. Večina ranjencev si je raje sama vzela življenje, kot da bi padli v roke sovražniku. Trije ranjenci so to strahoto preživeli.

Zaradi težkih bojev, ki so se bili na Notranjskem, je bilo potrebno resno misliti na obnovo partizanskih bolnišnic. Pri tem je prevladovalo mnenje, da okolica Loškega potoka ni najbolj primerna za tajno delovanje. Težko je bilo namreč obdržati tajnost, saj je tamkajšnje ozemlje prepreženo s cestami. Na odločitev je vplival tudi žalostni spomin na Ogenco. Zato so za bolnišnice izbrali raje obsežne snežniške gozdove v zavetju in varstvu Loškega odreda in Notranjskega odreda 2., 3. in 4. sestava, hkrati pa blizu vojaških operacij. V začetku septembra 1942 je nastala bolnišnična postojanka na severovzhodnem pobočju, malo pod vrhom Prezidanskega Berinščka. Tam je bil zdravnik Loškega odreda dr. Aleksander Gala – Peter. S pomočjo partizanov in domačinov z Bab-

nega polja, Valentina Mlakarja in Antona Pintarja, je poiskal ustrezen prostor.

Tajnost in nevarnost, da bi sovražnik ranjence odkril, sta narekovali, da se je v začetku oktobra 1942 bolnišnica prvič preselila v Šimenove doline, v bližino Belih vod. Ker pa je bil tisti čas v bližini Slivniški bataljon - civilno taborišče, je obstajala resna nevarnost, da tajnost ne bo več možna. Zato so bolnišnico preselili v bližino Soškovih lokvic na konec Županovega laza. Bolnišnica je delovala na tem območju od sredine oktobra do sredine decembra 1942.

Slabo vreme, mraz in zima so narekovali, da so na vrhu Požarja zgradili brunarico, tako da se je bolnišnica iz Soškovih lokvic preselila tja v sredini novembra 1942 in ostala na Požarju do 21. decembra 1942. Tudi ta bolnišnica se je morala pred belogardisti tik pred božičem umakniti nad Mrtvi laz k bolnišnici Pri mrliču, kjer je bilo opuščeno taborišče Notranjskega odreda. Bolnišnica se je obdržala na tej lokaciji vso zimo do marca 1943, ko je prišla na Notranjsko Tomšičeva brigada in njen sanitetni referent dr. Stanko Pirc-Lojze, ki je prevzel vodstvo bolnišnice. Takrat so bili ranjenci premeščeni na novo lokacijo, kateri so dali ime Ute. Obsegala je tri nadstreške, od katerih je bil eden krit s šotorskimi krili, drugi z lubjem, tretji pa s posušenimi živalskimi kožami. Bolnišnica je na tem mestu delovala vse do kapitulacije Italije, ko so bolnike prepeljali v rajon Kočevja.

Po kapitulaciji Italije in prihodu Nemcev, so po veliki nemški ofenzivi sredi oktobra 1943 ponovno obnovili bolnišnico Ute. Delovala je do 6. januarja 1944. Takrat so ranjence preselili v novo bolnišnico Stari trg.

Razvoj in delovanje partizanskih bolnišnic po kapitulaciji Italije

Decembra 1943 sta glavni štab slovenskih partizanskih enot in njegov sanitetni oddelek ukazala, naj pričnejo na tem področju graditi blok novih partizanskih bolnišnic. Za upravnika teh bolnišnic so imenovali dr. Janeza Kanonija, za komandanta Rafaela Martinčiča in za politkomisarja Jožeta Oblaka. Z delom so začele tri gradbene skupine, ki so delovale v popolni tajnosti, saj niso vedele niti druga za drugo. Za nadzornika gradnje je bil imenovan inženir Jože Valentinčič, načelnik tehničnega odseka glavnega štaba NOV in POS. Že v prvi polovici decembra 1943 je bila postojanka Podgora nared. 14. decembra 1943 je sprejela 35 ranjencev iz bojev pri Kočevju. Kmalu za tem je bila dograjena tudi bolnišnica Pudob v Berinščkovi dragi. Namenjena je bila okrevajočim ranjencem. Konec decembra 1943 je bila zgrajena tudi bolnišnica Stari trg, v kateri so bili najtežji ranjenci. Dr. Kanoni je 1. januarja 1944 poročal o stanju bolnikov in osebja: »V vseh treh postojankah se je zdravilo 49 ranjencev in 26 bolnikov. Zanje je skrbelo 50 ljudi skupaj z ekonomatom in intendantsko službo«.

Blok slovenskih vojnih partizanskih bolnišnic je bil največji poleti leta 1944, ko je bilo v bolnišnicah okrog 300 ležišč. Vsaka postojanka je imela večjo barako za ranjence, manjšo za osebje in kuhinjo. Le v Starem trgu, kjer so bili najtežji

ranjenci, je bila še baraka za kirurške posege. Zunaj območja postojanke so zgradili podzemne bunkerje, ki so jih v primeru nevarnosti zamaskirali in vanje ob ofenzivah in ob neposrednih nevarnostih skrili ranjence, sanitetne potrebščine in hrano.

Zaradi tajnosti so ranjence pripeljali samo do Babnega polja, kjer je bila bolnišnična javka. Tu je bila organizirana tudi postojanka Ekonomat, ki je vodila in organizirala prevoz ranjencev do odrejene točke bolnišnic. Ekonomat je ponoči priskrbel prevoz. Ranjencem so zavezali oči, da niso videli kam gredo. Na odrejeni točki bolnišnice so jih prevzeli bolničarji. Postojanko Ekonomat so organizirali januarja 1944, junija so jo napadli in požgali Nemci. Delo postojanke so nadaljevali v Prezidu.

Slovenske partizanske bolnišnice so imele dobro izpopolnjeno organizacijo med zdravstvenim in ostalim osebjem, kot so vojaški referenti, politkomisarji, intendanti, bolničarji, stražarji, nosači ranjencev, kuharji itd.

Decembra 1943 so v bližini Babnega polja organizirali lekarno Planjava. Material, zdravila in hrano je dobivala od cerkniške oziroma notranjske okrožne gospodarske komisije, notranjskega vojnega področja, lekarnarja Corneluttija iz Cerknice in Istrskega odreda. Veliko zdravil so nabavljali sami z denarjem, ki ga je imela lekarna na razpolago. Tako je februarja 1944 imela lekarna

že milijon lir prometa. Lekarno je vodil magister farmacije Boris Andrijanič, kasneje magister farmacije Branko Grahek. Nekaj časa je bila v lekarji Planjava tudi magistra, žena Jake Avšiča.

Marca 1944 sta iz uprave bolnišnic odšla Šime/njegovo pravo osebno ime avtorju ni znano/in doktor Kanoni, nova upravnica je postala dr. Božena Ravnihar - Nataša, komisar pa Janez Nedog. Aprila so začeli graditi novo postojanko Podob v bližini Jarmanovca, na koti 1305. Zgrajena je bila do maja. V začetku junija 1944 je ta bolnišnica končno dobila tudi svojega stalnega kirurga, dr. Vaclava Pišota.

Uprava bolnišnic je odredila, da se v nekdanji italijanski kasarni nad Leskovo dolino organizira oddelek za okrevajoče. V prvi polovici julija 1944 so kasarno preuredili. Ranjence so začeli voziti tja, vendar so jih Nemci napadli in tako ta bolnišnična postojanka ni zaživelala.

V začetku julija 1944 je bilo v bloku bolnišnic skoraj 170 ljudi, od tega 109 bolnikov in ranjencev. Zaradi tako velikega števila ranjencev so 9. julija 1944 začeli graditi postojanko Predgora, katere pa niso nikoli naselili.

V sestav Slovenske vojne partizanske bolnice – Snežnik/SVPB-S/je bila 27. junija 1944 vključena gibljiva bolnišnica notranjskega vojnega področja, ki je do tedaj delovala v tajni baraki nad Prezidom.

Že 21. julija se je namreč začela evakuacija težkih ranjencev in invalidov iz partizanskih bolnišnic VII. in IX. korpusa NOV z letališča Nadlesk. Ranjence so iz prehodne bolnišnice Hrib in šole v Babnem polju prepeljali z volovsko vprego in malim kamionom 20 km daleč, do letališča v Nadlesku. Prevoz je trajal približno tri ure. Zavezniška letala so prihajala ponoči, v vsako letalo so razmestili 15-20 ranjencev in invalidov. Ponoči so ranjence odpeljali v zavezniške bolnišnice v južno Italijo. Zadnja evakuacija je bila 10. septembra 1944. Skupaj so zaveznički prepeljali 611 ranjencev in invalidov.

Že 9. septembra 1944 so Nemci in domobranci sistematično začeli iskati rajone bolnišnic in ustanov na osvobojenem ozemlju Loške doline. V akcijah je sovražnik našel bolnišnici Podgora in Pudob ter ju zažgal in porušil.

18. januarja 1945 se je z Brkinov preselila k SVPB – Snežnik bolnišnica Zalesje, kjer je svoj oddelek dobil dr. Murat Hadžijev - Mišo.

Zaradi pogostih nemških in kvizlinških akcij ter pomanjkanja hrane, so pozimi 1944-45 v Belo krajino evakuirali štiri transporte ranjencev in bolnikov. Sovražni sunki so se ponavljali in nevarnost se je stopnjevala. Izdan je bil nalog, naj se slovenske partizanske bolnišnice pod Snežnikom opustijo, ranjence in osebje pa naj se preseli v Belo krajino. Zaradi bojev 20. in 29. hercegovske divizije s četniki v okolici Čabra, v katerih

je bilo veliko ranjenih, se je osebje moralo takoj vrniti v snežniške bolnišnice. Konec aprila 1945 je bilo v snežniških bolnišnicah 41 ranjencev iz 29. hercegovske divizije. 11. maja 1945 se je bolnišnica preselila iz snežniških gozdov v Stari trg pri Ložu, kasneje pa v Ljubljano.

Zdravstveno osebje, ki je delovalo v bolnišnicah:

Andrijanič Boris, magister farmacije,
Gala dr. Aleksander - Peter,
Grahek Branko, magister farmacije,
Hadžijev dr. Murat - Mišo,
Kanoni dr. Janez,
Kavčič Pavla, medicinka,
Košak Martina,
Magajna dr. Bogomir,
Mlinar Vojko, medicinec,
Maselj dr. Cirila,
Pintarič dr. Ivan,
Pišot dr. Vaclav,
Ravnihar dr. Božena,
Saje dr. Jure,
Žnidarsič dr. Ludvik.

Podatki o posameznih bolnišnicah

Partizanska bolnišnica Soškove lokvice

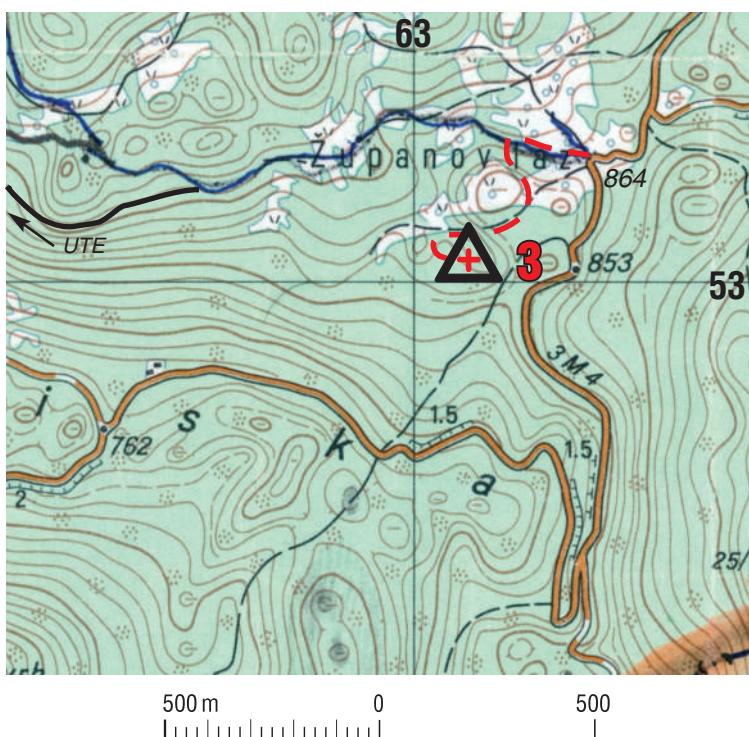

Bolnišnico Loškega odreda so iz okolice Belih vod v bližino vrtače pri Soškovi lokvici preselili sredi oktobra 1942. Tam je ostala do sredine novembra 1942, ko so jo preselili na Požar (k. 1033).

Lokacijo bolnišnice je izbral dr. Aleksander Gala – Peter s pomočjo domačinov, Valentina Mlakarja in Antona Pintarja, ki sta dobro poznala teren. Bolnišnica je bila na samem robu Županovega laza v bližini Soškove lokvice. Za bolnišnico je skrbel Loški odred. V njej je bilo pet ranjencev. Pred vратi je bila zima in nove težave. Čeprav so ranjenci ležali pod šotori tesno drug ob drugem, oblečeni in za silo pokriti in so pred šotori stalno

kurili, je postajal mraz prehud. Dr. Peter se je odločil, da mora za ranjence najti boljše zavetje. Z Martinom Mlakarjem se je dogovoril kje naj postavijo barake za zimo. Skupaj z osebjem bolnišnice je Martin Mlakar v treh tednih zgradil brunarico na Požarju.

Pot do bolnišnice Soškove lokvice

Od križišča Županov laz hodimo po stranski gozdni poti, ki vzhodno vodi v Ute. Po precej strmi poti hodimo približno 200 m, ko na levi strani poti zagledamo globoko kotanjo. Tu zavijemo s

poti in se spuščamo po travnati površini mimo te kotanje do gozda, kjer najdemo stezo, ki vodi desno proti bolnišnici. Od roba kotanje do mesta bolnišnice je višinska razlika 40 m. Nedaleč od bolnišnice, kakih 100 m zračne črte, se vije cesta, ki pelje od Babnega polja v Leskovo dolino.

a/ **Koordinate**

y = 63 150
x = 53 080
z = 880

b/ **Azimut:** od križišča za
Županov laz

Az = 225 °
D = 320 m zračne črte

Partizanska bolnišnica Na Požarju (k.1033)

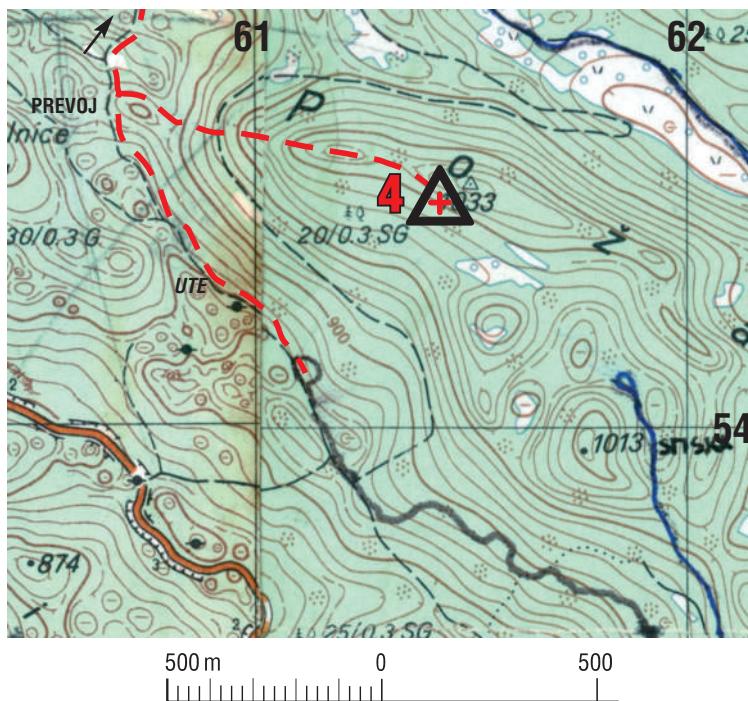

Bolnišnica Notranjskega odreda Na Požarju je delovala od sredine novembra do 21. decembra 1942. Iz Soškove lokvice se je bolnišnica preselila zaradi govoric, da belogardisti vedo, da je bolnišnica v bližini Županovega laza.

Tisto leto je sneg zapadel že konec oktobra in dr. Aleksander Gala-Peter se je z Martinom Mlakarjem dogovoril, da s pomočjo osebja bolnišnice naredi barako na Požarju. Brunarica je bila postavljena v treh tednih. Dolga je bila 6 metrov in široka 4 metre. Sredi je stal bencinski sod, preurejen v peč. Poleg bolnikov, ki so že bili v bolnišnici, so prišli na novo lokacijo pomoči potrebeni borci Loškega odreda, ki so se zastrupili s hrano, kateri je bilo primešano strojno olje. Ker je

Notranjski odred odšel iz taborišča pri Otrobovcu, so za zavarovanje skrbeli bolniki sami. Odhod odreda so belogardisti izkoristili in začeli iskati bolnišnico. Nekaj dni pred božičem je bolnike samo srečno naključje rešilo pred tem, da bi jih sovražnik odkril. To je bilo resno opozorilo, da se morajo preseliti. 22. decembra 1942 so se preselili na Mrtvi laz k bolnišnici Pri mrliču.

Pot do bolnišnice Na Požarju

V bolnišnico je možno priti z dveh strani:

- a/ iz Županovega laza do bolnišnice Ute in naprej čez prevoj Na Požar (2 do 3 ure)

b/ od Grajševke čez Mrtvi laz do prevoja, nato Na Požar, cca 3km, 1,5 ure

a/ **Koordinate:** b/ **Azimut:** od studenca Otrobovca

$$y = 61\ 440$$

$$Az = 187^\circ$$

$$x = 54\ 550$$

$$D = 475 \text{ m zračne črte}$$

$$z = 1010$$

Partizanska bolnišnica Pri mrliču

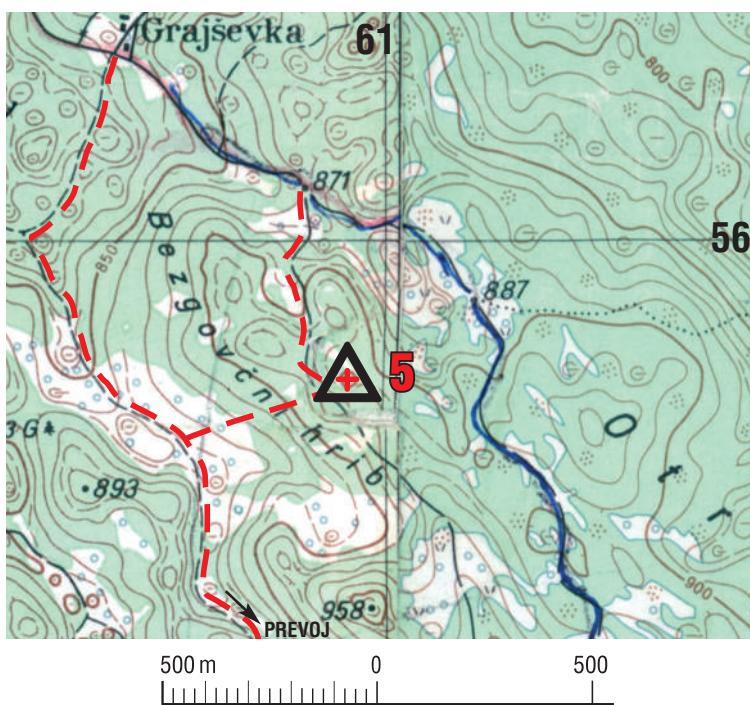
Bolnišnica Notranjskega odreda Pri mrliču je delovala od 22. decembra 1942 do konca meseca marca 1943.

22. decembra 1942 so se iz previdnosti pred belogardističnim zalezovanjem preselili iz bolnišnice Na Požarju. Pri mrliču so morali najprej zgraditi 5 m dolg nadstrešek. Pokrili so ga z živalskimi kožami, ki so ostale od Notranjskega odreda. Tabor so naredili v dolinici pod mogočno smreko. Ta jim je nudila dobro zavetje.

V bolnišnici je bilo 15 ranjencev. Dr. Peter Gala je takrat odšel na Primorsko, v bolnišnici pa je ostala bolničarka Saksida. Kuhala je tovarišica Vida. Vodstvo bolnišnice je prevzel Lado Fajdiga, po njegovem odhodu v brigado pa Janez Mihelčič.

Kljub velikemu mrazu in pomanjkanju hrane in toplih oblačil, je bolnišnica delovala vse do konca marca 1943. Takrat je bolnišnico prevzela Tomšičeva brigada, ki je prišla na Notranjsko. Sanitetni referent brigade, dr. Stanko Pirc, je videl vse te težave in je v začetku aprila bolnišnico premaknil pod Špile. To novo lokacijo so imenovali Ute.

Pot do bolnišnice Pri mrliču

Od hiš pri Grajševki hodimo desno po gozdni poti 400 m do križišča, se obrnemo na levo in od tu še 600 m do rdeče puščice, ki nam pokaže pot po

gozdu. V tej smeri gremo še naprej 400 m do prostora v dolinici, kjer je bila bolnišnica.

a/ **Koordinate:**

y = 60 925
x = 55 700
z = 900

b/ **Azimut:** od križišča

Grajševke:

Az = 143 °
D = 930 m zračne črte

Partizanska bolnišnica Ute

Bolnišnica je delovala od začetka aprila 1943 do kapitulacije Italije in od oktobra 1943 do 6. januarja 1944, ko so ranjence preselili v bolnišnico Stari trg. Oskrbovala je 15 ranjencev.

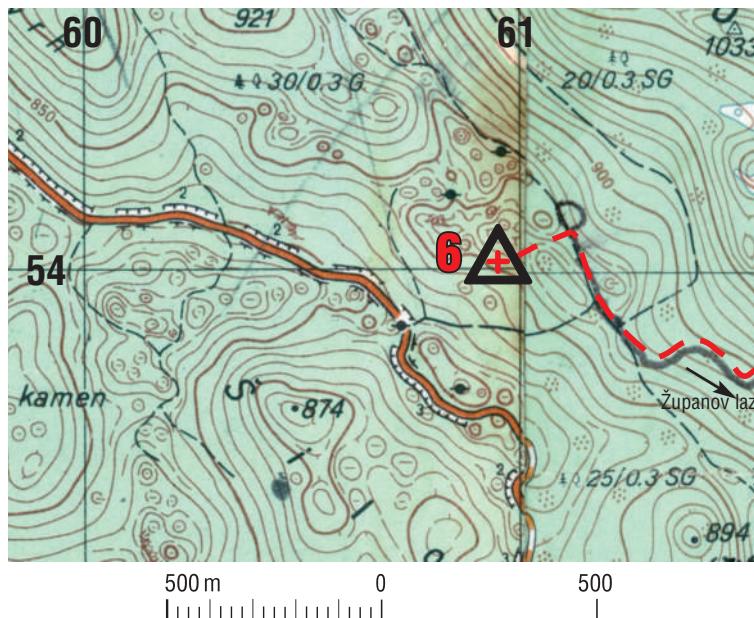
Konec meseca marca 1943 je njen nadzor in oskrbo s hrano prevzela Tomšičeva brigada. Sanitetni referent, dr. Stanko Pirc, je spoznal v kako težkih razmerah deluje, zato se je odločil, da bolnišnico Pri mrliču postavijo na novo lokacijo pod Špilami. To bolnišnico so imenovali Ute. Naredili so štiri nadstreške za ranjence, osebje in kuhinjo. V Ute so iz brigade poslali bolničarja Jožeta Oblaka, ki je prevzel vodstvo, Janez Mihelčič pa je skrbel za prehrano. Eden od nadstreškov je bil pokrit s šotorskim krilom, drugi z lubjem, ostala dva s po-

sušenimi živalskimi kožami. Bolnišnica je delovala do kapitulacije Italije, ko so ranjence prepeljali v Kočevje.

Ute je spet zaživila v veliki oktobrski nemški ofenzivi. Iz Brkinske brigade se je skupaj z bolničarji in ranjenci umikala sanitetna skupina na čelu z dr. Bogomirom Magajno. V 14. diviziji so dobili nalogu, da krenejo v zapuščeno bolnišnico Ute, jo obnovijo in sprejmejo nove ranjence. Kmalu je sprejela deset ranjencev, ki so jih med ofenzivo skrivali med skalami hriba Špile. Ker jim je začelo primanjkovati hrane, so ponoči hodili do prvih hiš v Babno polje. Brez izgub so srečno prebrodili ofenzivo. V tem času je iz koprskih zaprov ves izčrpan prišel v bolnišnico Ute dr. Janez Kanoni. Število ranjencev je hitro naraščalo, trideset so jih oskrbovali, zato je sanitetni oddelek Glavnega štaba izdal ukaz, da se v največji tajnosti zgradi blok bolnišnic. Za upravnika teh bolnišnic je štab imenoval dr. Janeza Kanonija, za komandanta Rafaela Martinčiča, za komisarja pa Jožeta Oblaka.

Pot do bolnišnice Ute

Od križišča v Županovem lazu vodi pot proti severozahodu in se stalno vzpenja. Malo pred koncem te poti se pot spusti do gozdnega obračališča in nakladišča. Na levi strani nakladišča je puščica,

ki kaže smer. Po slabici kolovozni poti po približno 200 metrih pridete do bolnišnice.
Celotna dolžina poti je 2800 metrov.

a/ **Koordinate:** b/**Azimut:** od ostrega ovinka na poti od kote 762 proti glavni cesti (k. 810)

$$\begin{aligned}y &= 60\ 970 \\x &= 54\ 040 \\z &= 860\text{ m}\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\text{Az} &= 1^\circ \\D &= 780\text{ m zračne črte}\end{aligned}$$

Partizanska bolnišnica Pudob

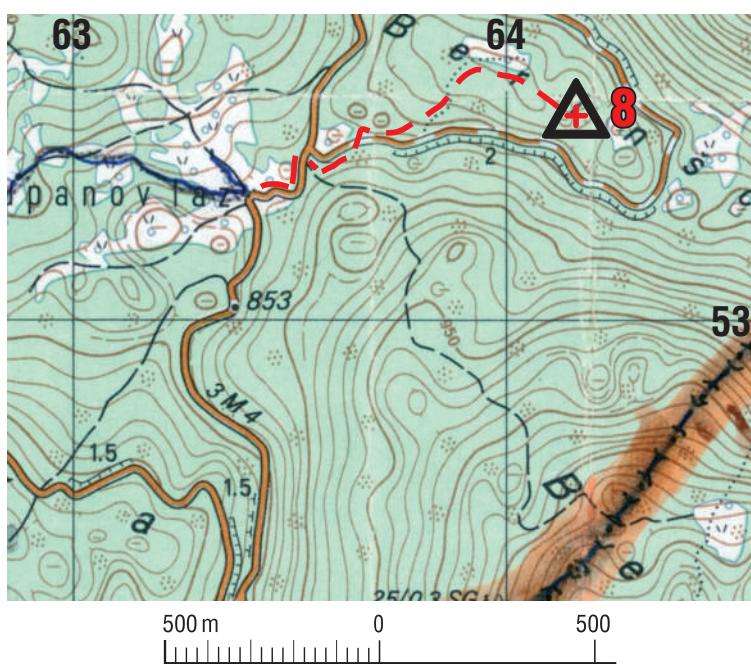

Bolnišnico so začeli graditi v začetku decembra in jo končali že v sredini decembra 1943. Gradili so jo izbrani borci Šercerjeve brigade.

Baraka je bila zelo velika saj je lahko sprejela 40 ranjencev. Za osebje bolnišnice je bil v začetku na-rejen le nadstrešek, kasneje pa so zgradili še barako za osebje in kuhinjo. Bolnišnica je bila name-njena predvsem okrevajočim ranjencem. V začetku je bolnišnico vodil dr. Ludvik Žnidaršič. Imela je vojaškega komandanta, komisarja, intendanta, bolničarke, stražarje, nosače ranjencev in kuharje. V bolnišnici je bilo pet bolničark. Za primer ne-varnosti so na skritih krajih zgradili podzemne bunkerje za težje ranjence in material, lažji ranjen-ci in osebje bolnišnice pa so se umaknili v Špile. Število ranjencev se je od decembra 1943 do po-

letja 1944 zelo povečalo. Velika sreča za bolnišnico je bila evakuacija ranjencev in bolnikov z letali iz Nadleska v Italijo, kar je prostorsko in materialno razbremenilo bolnišnico. Zadnja evakuacija je bila 9. septembra 1944. Že naslednji dan je sovražnik zasedel Loško dolino in njeno okolico. Sistematično je začel zbirati podatke o bolnišnicah in iskal njihove lokacije. 12. oktobra so poleg bolnišnice Podgora napadli tudi bolnišnico Pudob in ju uničili. Ranjenci in osebje so se pravočasno umaknili v novo bolnišnico Podob na Jarmanovcu. Od vseh blokov bolnišnic sta od takrat naprej delovali samo bolnišnici Stari trg in Podob.

Pot do bolnišnice Pudob

Od križišča v Županovem lazu hodite v smeri Babnega polja. Po 250 m se na desno odcepi cesta okrog Berinščkove drage. Od tega križišča vam po 150 m puščica pokaže smer levo v dolino. Po strmi in slabih gozdni stezi pridete čez 600 m v dolino, kjer boste na desni strani opazili leseni hrastov spomenik z napisom Pudob.

a/ **Koordinate:**   b/ **Azimut:** od križišča za
Berinščkovo drago

y = 64 170

Az = 81°

x = 53 516

D = 620 m zračne črte

z = 830 m

Partizanska bolnišnica Podgora

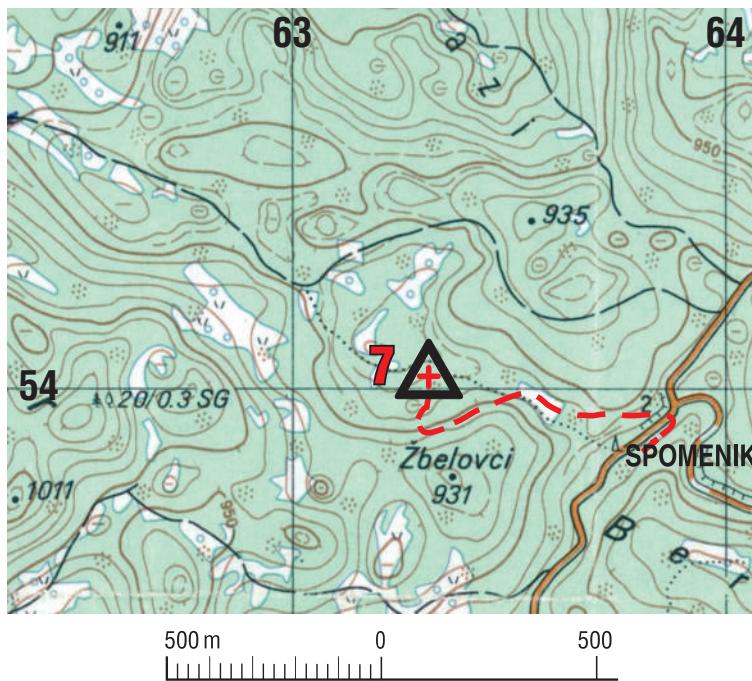

Bolnišnica Podgora je delovala od sredine decembra 1943 do 12. septembra 1944, ko je bila požgana. Bila je ena od bolnišnic v bloku slovenskih partizanskih bolnišnic pod Snežnikom. Pri gradnji je pod vodstvom Janeza Mihelčiča sodelovalo osebje bolnišnice Ute. Delali so v strogi tajnosti, še posebej zaradi bližine ceste Babno polje – Županov laz. Velike težave so imeli pri skrivanju sledi dovažanja manjkajočega orodja, lesa, žebljev in stekla. Bolnišnica je bila sredi decembra že toliko zgrajena, da je lahko sprejela 35 ranjencev iz bojev v Kočevju. Obsegala je tri barake: za ranjence, za osebje in upravo ter za kuhinjo. Poleg barak so zgradili še podzemne bunkerje za skrivanje težkih ranjencev in materiala, za lažje ranjence pa so

našli skrita mesta v Špilah. Bolnišnico je vodil dr. Janez Kanoni.

Leta 1944 je bilo vsak mesec več ranjencev, največ težkih ranjencev je bilo v bolnišnici Podgora. Od 21. julija 1944 so ranjence z letali začeli premeščati v Italijo, kar je zelo pripomoglo pri reševanju težav s hrano, zdravili in namestitvi novih ranjencev. Nemci in domobranci so večkrat vpadi v Loško dolino. 12. septembra 1944 so napadli tudi bolnišnico Podgora in jo požgali. Ranjenci in osebje bolnišnice so se pravočasno umaknili v bolnišnico Podob na Jarmanovcu, uprava pa se je umaknila v bolnišnico Hrib.

Pot do bolnišnice Podgora

V smeri proti Babnemu polju, 100 m od spomenika ob cesti, zavije pot na levo po novozgrajeni gozdni poti. Po približno 500 m pridete do dobro vidne steze in od tam do jase, kjer vas puščica vodi v smer bolnišnice. Po ozki kamniti stezi se spustite okrog 200 m v dolino, kjer stoji na desni strani star lesen spomenik z napisom Podgora. Celotna pot je dolga 850 m.

a/ **Koordinate**

y = 63 329
x = 54 050
z = 850 m

b/ **Azimut:** od spomenika
ob cesti

Az = 296 °
D = 490 m zračne črte

Partizanska bolnišnica Hrib

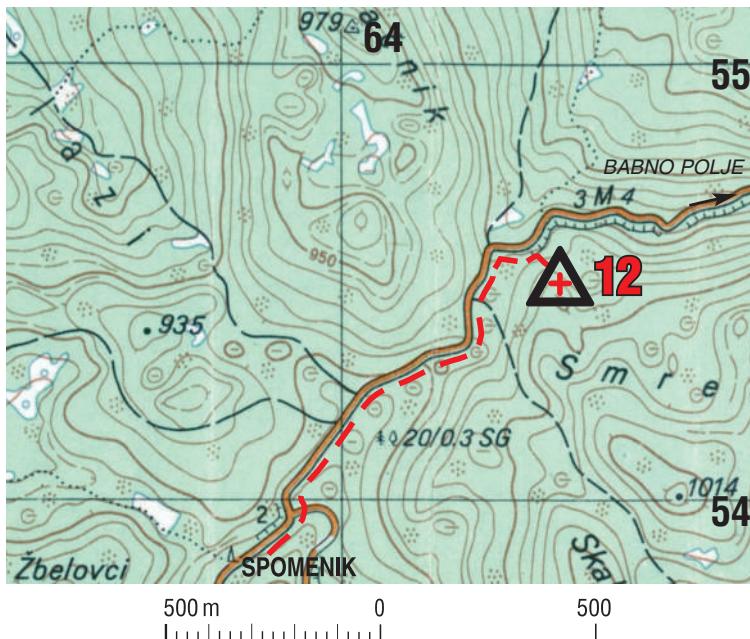
Bolnišnica je delovala od sredine julija 1944 do konca vojne. Graditi so jo začeli konec julija, ko se je začela evakuacija težkih ranjencev in invalidov v zavezniške bolnišnice v Italiji. Imela je nadstreške za 50 ranjencev. Kasneje so zgradili še manjšo barako za upravo. Bolnišnica je bila tajna evakuacijska baza za težke ranjence, v njej so se zadrževali le krašči čas. Bolnišnico je vodila dr. Cirila Maselj. Za ranjence, ki so se samostojno gibali, so organizirali začasno bolnišnico v Stari šoli na Babnem polju. Vodila jo je medicinka Pavla Kavčič.

Med 21. julijem in 23. septembrom 1944 je z Nadleškega polja potekala evakuacija v zavezniške bolnišnice v Italiji. Z evakuacijo so pred hudo zimo rešili najtežje ranjence.

Nemci in domobranci bolnišnice Hrib do konca vojne niso odkrili. Po odkritju bolnišnic Podgora

in Pudob, je bila v tej bolnišnici tudi uprava vseh snežniških bolnišnic.

Pot do bolnišnice Hrib

Od spomenika hodite do puščice po poti, ki pelje proti Babnemu polju, približno 1100 m. Od tu vodi steza desno strmo po žlebu navzgor do vrha, kjer so bili nadstreški za ranjence. Dolžina te poti je okrog 200 m.

a/ **Koordinate**

$$\begin{aligned}y &= 64510 \\x &= 54520 \\z &= 920 \text{ m}\end{aligned}$$

b/ **Azimut:** od križišča SZ od spomenika

$$\begin{aligned}\text{Az} &= 52^\circ \\D &= 825 \text{ m zračne črte}\end{aligned}$$

Partizanska lekarna Planjava

Lekarna je delovala od leta 1942 v okolici Loške doline, nato se je 1943. leta preselila v Mrešče pod Otrobovcem. Decembra 1944 se je preselila v Čabar in od tam v Slavski laz ob Kolpi, kjer je delovala do konca vojne.

Delovanje partizanske lekarne je tesno povezano z mr. ph. Borisom Andrijaničem in študentom farmacije Brankom Grahkom. Na začetku je tajno delovala v mali trgovinici v Šmarati pri Janku Šumradi. Tja so kurirji prinašali in odnašali zdravila naprej do bolnišnic. Zaradi nevarnosti so večkrat menjavali kraj delovanja: v vasico nad Podgoro in na Telebačnik. Končno so našli primeren kraj v Mreščah, v bližini Babnega polja. V naravni jami je en sam mizar izdelal barako, jo pokril, nasul nanjo zemljo in zasadil vresje in

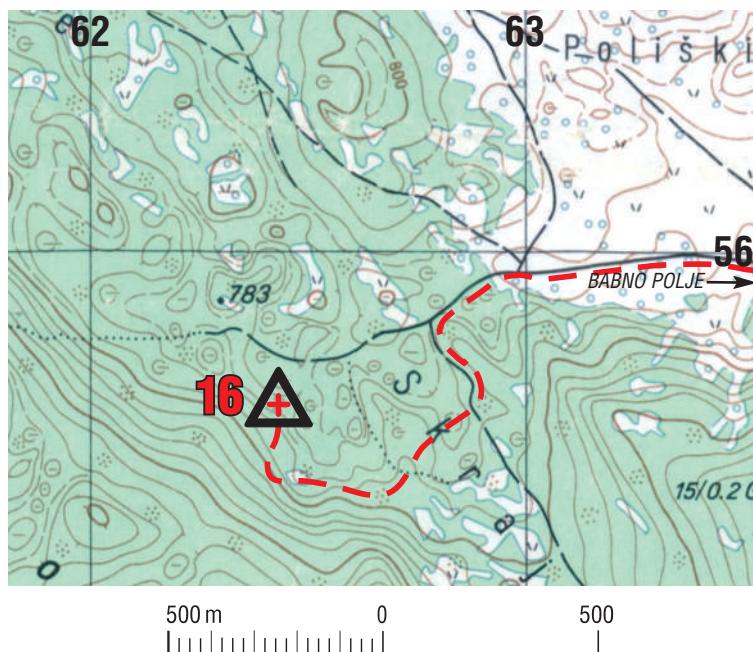
smrečice. Tej postojanki so dali ime Planjava. Izdelali so še 5 podzemnih bunkerjev za skrivanje materiala in pripravljenih zdravil. Po okoliških vaseh so imeli organizirane mehanične, mizarske, šiviljske delavnice, ki so izdelovale nujno potrebne stvari za lekarno. V teh delavnicah so izdelovali tudi sita za sneg, (z njimi so sejali sneg in tako zabrisali sledi), aparat za destilacijo vode, nosila za ranjence, bergle, opornice itd.

Lekarna je sama izdelovala živalsko oglje, kombinirane praške, destilirano vodo, zdravilo proti garjam, nabirala lipovo cvetje, šipek, kamilice in še veliko drugih zdravilnih zelišč. Pripravljena zdravila je dobivala s pomočjo okrožnih odborov, Istrskega odreda in lastnih zvez celo iz Trsta. Februarja 1944 je lekarna imela za več kot milijon lir prometa.

Izjemna iznajdljivost in genialna improvizacija sta tako brez velike tehnologije dali izjemne rezultate, ki so se kazali v preskrbovanju bolnišnic s potrebnimi materiali in zdravili.

Pot do lekarne Planjava

Od stare šole v Babnem polju hodite desno proti zahodu mimo zaselka hiš po poljski poti, približno 2,3 km naprej, do križišča. Od križišča pot nadaljujete po levi poti 250 m do naslednjega križišča. Od tu greste levo 200 m do vrha (tabla) in od tu desno v dolino po gozdni poti cca 600 m do nekdanje lekarne. Tu je napis: Terenska lekarna Planjava.

a/ **Koordinate**

$$y = 62\ 411$$

$$x = 55\ 660$$

$$z = 780\ \text{m}$$

b/ **Azimut:** od 1. križišča
2200 m od Babnega polja

$$\text{Az} = 246^\circ$$

$$D = 650\ \text{m zračne črte}$$

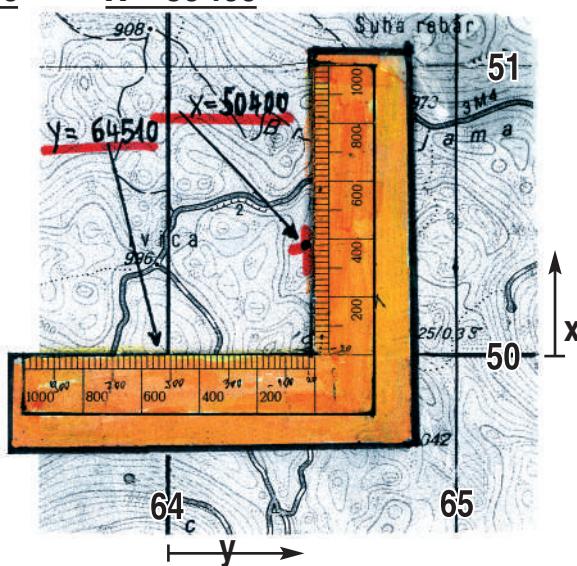
LEGENDA

- steza do bolnice: -----
- mesto bolnice na karti
- Y = koordinatni podatki za geografsko dolžino
- X = koordinatni podatki za geografsko širino
- Z = nadmorska višina
- Az = azimut je s kompasom izmerjen
kot od severa v smeri urinega kazalca
do neke točke. Azimut ima tudi v metrih
izraženo daljino
- koordinate se merijo s koordinatomerjem
- kako merimo s koordinatomerjem?

Primer:

Y = 64510

X = 50400

Uporabljeni viri in literatura:

1. Ravnihar, dr. Božena - Nataša. 1996. *Partizanske bolnišnice na Notranjskem in SVPB (Snežnik)*, revija za zgodovino, literaturo in antropologijo, Ljubljana, Borec.
2. Gala, dr. Aleksander – Peter. 1972. *Partizanski zdravnik*, Ljubljana, Partizanska knjiga.
3. Avsec, Anton. Mlakar, Lojze. Šumrada, Janez. *Notranjski listi I*, Stari trg pri Ložu 1977, Iz kronike snežniških partizanskih bolnišnic, Ljubljana, EPID-PARALELE.
4. Mikuž, dr. Metod. 1967. *Oris partizanske sanitete na Slovenskem*, str 209. Ljubljana, Borec.

Dimitrij-Mitja Jerič

**Vodič po poteh slovenskih partizanskih bolnišnic
pod Snežnikom**

Recenzent:
prof. Tone Avsec

Fotografsko gradivo:
Jože Omerzu

Fotografija na naslovnici:
Spomenik partizanskim bolnišnicam
na Županovem lazu pod Snežnikom,
foto Robert Mlinar

Izdelava skic:
Dimitrij – Mitja Jerič, Vilharjeva 1, 1370 Logatec

Lektoriranje:
Branka Novak

Izdajatelj:
samozaložba

Tisk:
VZA GO&VPD Vochl Anton s.p., Logatec

Naklada:
100 izvodov